

HABEAS CORPUS:
ПРОЦЕДУРА ЗВІЛЬНЕННЯ З НЕЗАКОННОГО УВ'ЯЗНЕННЯ
В ІМІГРАЦІЙНІЙ В'ЯЗНИЦІ

Дослідницька служба
Російськомовної громадської ради
та Американської російськомовної правозахисної асоціації

Habeas Corpus («хабеас корпус») у буквальному перекладі з латині означає «якщо ти маєш у своєму розпорядженні тіло». Це фрагмент середньовічного латинського юридичного формулювання «*habeas corpus ad subjiciendum*» («якщо ти маєш тіло для пред'явлення»), що означає «якщо ув'язнений перебуває у твоєму розпорядженні». У сучасному розумінні — це американська та британська юридична процедура, за якою суд може ухвалити рішення про незаконність затримання або арешту та наказати звільнити ув'язненого. Такий наказ називається *writ of habeas corpus*. Формою звернення до суду з цього питання є петиція.

Habeas Corpus – одна з основоположних процесуальних норм англосаксонського права, що сходить до Великої хартії вольностей 1215 року та інших державних актів того часу і згодом закріплена у Великій Британії – законами часів Пуританської революції 17 століття, а в США – Законом про судову систему 1789 року. Вона також згадана в 1-й статті Конституції США, у розділі, що обмежує права Конгресу, в якому зазначено, що «дія привілею припису *Habeas Corpus* не може бути призупинена, за винятком випадків, коли громадська безпека може вимагати цього у зв'язку з повстанням або вторгненням». Конституція не надає президенту права призупиняти дію *Habeas Corpus* (проте Авраам Лінкольн призупиняв його дію на початку Громадянської війни, що призвело до правового конфлікту, який було вирішено лише через два роки, коли Конгрес схвалив це призупинення власною постановою).

Негромадяни мають таке саме право, як і громадяни США, звертатися до суду за звільненням на підставі *habeas corpus* на підставі або незаконності їх затримання в принципі, або надмірної тривалості утримання під вартою, що порушує закон, без здійснення передбачених законом дій — таких, як розгляд судом клопотання про звільнення під заставу або виконання рішення про депортацію. Рівність громадян і негромадян у праві на *habeas corpus* було підтверджено ще в 1892 році рішенням суду у справі *Nishimura Ekiu v. United States*.

Оскільки імміграційні суди є частиною федерального уряду, то й петиція в даному випадку завжди подається тільки до федерального суду за місцем ув'язнення (а в разі його негативного рішення можна подати апеляцію також до федерального апеляційного або до Верховного суду). Ні імміграційні суди, ні їхня апеляційна інстанція (*BIA*) петиції на *habeas* не розглядають.

Під час розгляду судових позовів ICE часто переводить ув'язнених з одних в'язниць до інших, які часто перебувають у юрисдикції іншого суду. Слід, однак, мати на увазі, що при цьому, згідно з низкою прецедентних рішень, вихідний суд, до якого подано петицію, зберігає свою юрисдикцію в цьому питанні незалежно від того, куди перевели заявника (це встановлено, зокрема, рішенням суду у справі *Rumsfeld v. Padilla*, 542 U.S. 426, 441 (2004)). У цих випадках суд за необхідності власним рішенням замінює ім'я та посаду наглядача в'язниці, зазначені у вихідній петиції.

Термін подання петиції обмежений одним роком з дня взяття під варту.

Подати петицію на *habeas* можна, як правило, лише один раз. Винятки допускаються лише в тих рідкісних випадках, коли федеральний апеляційний суд вирішить, що 1) повторна петиція ґрунтується на новій інтерпретації конституційних положень, що має зворотну силу; або 2) вона ґрунтується на нових, раніше недоступних доказах.

У цій публікації викладено подробиці подання та розгляду петицій *habeas* лише від заявників, які перебувають у попередньому ув'язненні у в'язницях Імміграційно-митної поліції ICE. Вона базується на рекомендаціях, розроблених імміграційними адвокатами та благодійними службами правової допомоги з урахуванням поточної судової практики та опублікованих на їхніх сайтах.

Згідно з опублікованими даними, з моменту вступу на посаду адміністрації Трампа та початку його кампанії масових затримань і депортацій у січні 2025 року до федеральних судів було подано понад 45 тисяч клопотань про *habeas* лише від ув'язнених імміграційних в'язниць ICE. Це більше, ніж за всі попередні 12 років. При цьому у 2025-26 роках федеральні судді ухвалили рішення на користь таких заявників приблизно у 97 відсотках випадків, у яких оскаржувалася відмова у звільненні під заставу. Як зазначається в одному з недавніх досліджень, петиції на *habeas*, подані відповідно до закону, як правило, схвалюють і більшість суддів, призначених адміністрацією Трампа.

Правові підстави для подання петиції на *habeas* ув'язненим в імміграційній в'язниці

Петицію про хабеас корпус рекомендується подавати за таких обставин:

- 1) Якщо DHS недостатньо переконливо обґрунтувало затримання заявника відповідно до чинних законів або обґрунтувало його статтею закону, яка не має відношення до даної конкретної справи. Це стосується, зокрема, тих, хто отримав умовний дозвіл на в'їзд – пароль, і термін його дії не закінчився до подання заявки на притулок. Таким чином, заявник вже не входить до категорії «іноземців, які перебувають у процесі прибуття до країни» — *arriving aliens*, але DHS нерідко обґрунтовує затримання власників пароля статтею кодексу, яка стосується *arriving aliens*. У цьому випадку звертатися за *habeas* можна негайно та в терміновому порядку (така петиція називається *instant*).
- 2) Якщо заявник перебуває під вартою більше 6 місяців, і за цей час імміграційний суд відмовив у розгляді його клопотання про звільнення під заставу (бонд)¹;
- 3) Якщо таке слухання було проведено з негативним для заявника результатом, і у нього є підстави стверджувати, що при цьому були порушені процесуальні норми;
- 4) Якщо протягом шести місяців після остаточного рішення суду або апеляційної інстанції про депортацію заявника (включно зі стандартним 90-денним строком на виконання рішення про депортацію та додатковим терміном утримання під вартою, дозволеним прецедентним рішенням суду у справі *Zadvydas v. Davis*) його депортація так і не відбулася, і немає фактичних доказів того, що вона ось-ось відбудеться, а заявник не відмовлявся виконувати те, що від нього вимагалось для депортації, наприклад, підписувати документи на в'їзд, якщо вони правильно оформлені.² Важливо, що граничний термін затримання в шість місяців

¹ Слід зазначити, що у вересні 2025 року, після масової заміни імміграційних суддів у першій та апеляційній інстанціях на юристів, лояльних до політики адміністрації Трампа, апеляційна інстанція (Board of Immigration Appeals – BIA) імміграційної судової системи міністерства юстиції постановила, що питання про звільнення під заставу тих, хто прибув на територію США, оминувши офіційні пропускні пункти («*present without admission*»), взагалі не належить до юрисдикції імміграційних судів.

² Найважливішим прецедентним рішенням щодо допустимого терміну утримання під вартою після остаточного наказу про депортацію — на яке посилається практично будь-яка судова ухвала щодо клопотання про хабеас корпус — є рішення Верховного суду США у справі *Zadvydas v. Davis* (2001). Цим

після остаточного рішення про депортацію є сумарним періодом ув'язнення — тобто якщо заявника випускали на свободу, а потім знову затримували, ці перерви не впливають на визначення загального терміну перебування під вартою.

Іншими словами, ув'язнені в імміграційних в'язницях ICE можуть подавати клопотання про хабеас корпус як під час розгляду їхньої справи про депортацію та клопотання про надання притулку в імміграційному суді та апеляційних інстанціях, так і після ухвалення остаточного рішення про депортацію (тобто після всіх апеляцій на негативне рішення імміграційного суду або після закінчення строку для їх подання). Правові підстави для звернення за *habeas* до та після остаточного наказу принципово різні: у період розгляду справи головними підставами є, як правило, порушення принципу індивідуального розгляду права ув'язненого на звільнення під заставу або помилки в обґрунтуваннях, поданих DHS; а після остаточного ордеру *habeas* запитують у тих випадках, коли протягом шести місяців після ордеру депортація так і не відбулася, і DHS не може надати документального підтвердження того, що вона ось-ось відбудеться.

Найбільш переконливими для судів підставами для задоволення петиції на *habeas* вважаються такі:

- Процедура триває «нераціонально довго» (що, як правило, означає більше півроку)³, або без проведення індивідуального слухання про звільнення під заставу, або слухання проведено і у звільненні відмовлено, але у заявника є достатньо підстав стверджувати, що при цьому не були розглянуті індивідуальні обставини його справи.

рішенням, ухваленим більшістю у 5 голосів проти 4, Верховний суд – більшість у якому на той час ще склали ліберальні судді, призначені президентами від Демократичної партії – обмежив цей термін шістьма місяцями після остаточного рішення про депортацію (90-денний стандартний термін депортації плюс додатковий час, якщо 90 днів не вистачило); після його закінчення уряд зобов'язаний надати серйозні аргументи на користь подальшого утримання під вартою. У постанові також зазначено, що «з того моменту, як стає зрозуміло, що депортації більше не передбачається, подальше утримання під вартою є незаконним». Див. <https://www.ebsco.com/research-starters/law/zadvydas-v-davis>.

³ Апеляційний суд 3-ї юрисдикції (що охоплює Пенсильванію, Нью-Джерсі та Делавер) постановив, що «раціональність» утримання заявника в імміграційній в'язниці визначається з урахуванням таких факторів: 1) тривалості; 2) ймовірності його подальшого утримання під вартою; 3) причини затримки з його звільненням; та 4) того, наскільки умови його ув'язнення якісно відрізняються від кримінального покарання. При поданні петицій *habeas* до судів даної юрисдикції адвокати, як правило, зачіпають у них ці чотири фактори. *German Santos v. Warden Pike County Correctional Facility*, 965 F.3d 203, 210 (3d Cir. 2020)

- В обґрунтуваннях, поданих DHS до суду, містяться помилки, наприклад, прокурор посилається на статтю закону, яка не стосується цієї конкретної справи.
- Порушено процесуальні норми, наприклад: утримання під вартою ґрунтується на нерозголошуваних розвідувальних даних; на слуханні щодо застави не було надано перекладача; прокурори використовували докази, з якими заявник не був ознайомлений; або суддя відмовився взяти до уваги пом'якшувальні обставини.
- Після остаточного наказу про депортацію минуло півроку, і депортації не передбачається з тієї чи іншої причини – наприклад, тому, що влада країни походження або третіх країн (у разі, якщо депортація на батьківщину виключається через рішення імміграційного суду про її недопущення з огляду на небезпеку для депортованого – *withholding of removal* - або згідно з Конвенцією проти катувань) не дають згоди прийняти депортованого. У цьому випадку заявник на *habeas* повинен довести відсутність фактичних даних про майбутню депортацію на основі матеріалів свого дос'є в ICE, а уряду буде надана можливість спростувати цей аргумент, надавши відповідні докази. (Слід враховувати, що депортація до третьої країни також не може відбуватися автоматично: згідно з одним із прецедентних судових рішень, уряд повинен заздалегідь поінформувати особу, яку депортують, та «надати їй реальну можливість заявити про побоювання щодо переслідування або шкоди, яка, ймовірно, буде їй заподіяна в цій країні», якщо вона має такі відомості. У цьому випадку особа, яку депортують, може подати клопотання про поновлення своєї справи про депортацію в імміграційному суді та звернутися до судді з проханням про заборону депортації до цієї країни (*withholding of removal*), якщо її побоювання є достатньо обґрунтованими.)

При розгляді петиції на *habeas* від ув'язненого, чия заявка на притулок ще розглядається імміграційним судом або апеляційною інстанцією, головним каменем спотикання між федеральними судами та урядом є питання про те, до якої категорії належить ця особа: чи є вона «іноземцем, що прибуває та намагається бути допущеним до країни» (*arriving alien seeking admission*) чи вже проживає в країні негромадянином. У першому випадку він підпадає під дію § 1225 розділу 8 Кодексу законів США, яка передбачає обов'язкове взяття під варту аж до остаточного встановлення його права на притулок на підставі правдоподібного страху переслідування на батьківщині; у другому – § 1226, згідно з якою міністерство юстиції

в особі генерального прокурора має право затримувати заявників на притулок, однак з певними обмеженнями щодо підстав та строків перебування під вартою. Традиційно до першої категорії зараховувалися ті, кого затримували на кордоні або поблизу нього, до другої – ті, кого так чи інакше пропустили в країну, як правило, з умовним дозволом – паролем. Однак у 2025 році DHS наказало агентам ICE розглядати всіх, хто не має візи або постійного проживання, як «іноземців, що прибувають», незалежно від отриманого ними раніше пароля та терміну перебування в країні. Більшість федеральних судів відкидають цю інтерпретацію закону як таку, що не відповідає його буквальному змісту та прецедентним рішенням.

Разом з тим слід враховувати, що судді нерідко дотримуються різних інтерпретацій одних і тих же законів залежно від своїх політико-правових поглядів, тому судові рішення щодо, здавалося б, однакових питань, винесені в консервативних і ліберальних судах, часто відрізняються одне від одного.

Адвокати не рекомендують звертатися за *habeas* у таких випадках:

- Якщо у звільненні під заставу відмовлено через те, що заявника визнано схильним переховуватися від правосуддя, наприклад, внаслідок неодноразової неявки на виклик, або він нещодавно був засуджений за серйозним звинуваченням, або є достовірні факти, що вказують на те, що він може становити небезпеку для суспільства.
- Якщо заявник затриманий під час прибуття до країни, не має дозволу на перебування в ній (наприклад, гуманітарного пароля) і перебуває під вартою менше 6 місяців.
- Якщо очікується, що заявника незабаром мають звільнити з іншої причини (наприклад, йому призначено фінальне слухання в суді або у нього ось-ось зміниться імміграційний статус за сімейними чи іншими підставами).

Як приклади розглянемо три поширені сценарії:

1. Заявник проживає у США багато років на законних підставах, але з тих чи інших причин так і не отримав громадянство. Він засуджений за ті чи інші злочини, відбув покарання, і імміграційний суддя ухвалив рішення позбавити його статусу та депортувати з країни. Заявник програв усі апеляції, і цей ордер є остаточним. Однак ні його рідна країна, ні будь-яка інша не дали офіційної згоди прийняти його до себе. З часу остаточного наказу минуло вже шість місяців, і весь цей час заявник перебуває в імміграційній в'язниці. Уряд не

може надати суду документальних доказів майбутньої депортації. Його петиція на *habeas* буде задоволена судом, який, швидше за все, постановить звільнити його під нагляд ICE.

2. Заявник перетнув кордон (неважливо, через мобільний додаток CBP One, який використовувався за адміністрації Байдена, чи поза пропускним пунктом) і під час зустрічі з прикордонниками заявив про свій страх перед поверненням на батьківщину. Після нетривалого затримання його відпустили з паролем і викликом до суду у справі про депортацію, на яку він відповідає своєю вчасно поданою заявою про надання притулку. Через деякий час, хоча обставини його справи не змінилися, і він не звинувачується в жодних правопорушеннях, крім перетину кордону, ICE затримує його і поміщає в імміграційну в'язницю на підставі § 1225 розділу 8 Кодексу законів. Він може одразу ж подати петицію з вимогою негайного звільнення. Більшість судів (за винятком деяких у Луїзіані, Техасі та Міссісіпі) перекваліфікують його категорію відповідно до § 1226, зобов'язують DHS звільнити його або призначити слухання щодо звільнення під заставу та звітувати про виконання цього рішення.

3. Громадянин України прибув до країни на законних підставах, отримавши гуманітарний пароль для себе та своєї сім'ї після початку війни. Він склав іспит на комерційні водійські права та влаштувався працювати далекобійником. Роботодавець відправив його в один із прикордонних штатів, у район, де наближення кордону чітко не позначено на дорожніх знаках, і де погано працює GPS. Володар пароля, який заздалегідь не отримав дозвіл на тимчасовий виїзд і повернення, помилково пропустив поворот і потрапив на мексиканську територію. Тим самим, згідно із законом, він автоматично втратив пароль і право на повернення. Під час спроби повернутися його затримали прикордонники як іноземця, що прибуває до країни. Права на звільнення за процедурою *habeas corpus* у найближчі півроку у нього немає. До того часу його з високою ймовірністю вже депортують, оскільки громадяни демократичної України, як правило, не мають достатніх підстав звертатися за притулком від переслідувань у себе на батьківщині (хоча право звернутися за притулком навіть при низьких шансах у них все одно є, і теоретично це може відстрочити депортацію).⁴

⁴ Kyle Cheney, 'Hundreds of judges reject Trump's mandatory detention policy, with no end in sight,' <https://www.politico.com/news/2026/01/05/trump-administration-immigrants-mandatory-detention->

Самостійне подання петиції

Петицію про хабеас корпус можна подати й без адвоката — або самостійно підготувати її та обговорити з адвокатом під час консультації, яка в деяких випадках може бути безкоштовною. Самостійні дії заявника в суді без призначення адвоката називаються *pro se*. На практиці це трапляється часто, не тільки тому, що імміграційні адвокати зараз перевантажені, і ціни на їхні послуги з огляду на політику нинішньої адміністрації стрімко зростають, а й тому, що багато з них не мають досвіду, а іноді й права подавати такі петиції, оскільки до початку масових затримань іммігрантів, які законно перебувають у країні, у них майже ніколи не виникало в цьому необхідності. (Багато хто вважає, що саме на це і розрахована політика залякування, що проводиться адміністрацією Трампа за допомогою масових затримань іммігрантів: навіть якщо більшість судів постановлять звільнити затриманого на підставі петиції про *habeas*, знайти кваліфікованого адвоката для її подання, особливо в глибинці, або подати її самому для переважної більшості затриманих далеко не просто, а часто й взагалі неможливо.)

У зв'язку з цим Американська асоціація імміграційних адвокатів підготувала та опублікувала на своєму сайті (частково у відкритому доступі) спеціальні інструкції, зразки та матеріали тренінгів для своїх членів, визнаючи, що для більшості з них робота з федеральними судами є незвичною, а для деяких навіть «лякає».⁵

На сайтах багатьох федеральних судів можна знайти посилання на юридичні служби, що допомагають тим, хто подає цю петицію *pro se*. Так, наприклад, у судах Південного округу Нью-Йорка (Манхеттен, Бронкс та прилеглі до них на півночі Вестчестер, Рокленд, Патнем, Орендж, Датчесс і Саллівен) допомогу надає Клініка правової допомоги міської адвокатської палати: <https://www.nysd.uscourts.gov/attorney/legal-assistance>. Суд Західного округу Луїзіани (до юрисдикції якого належать вісім із дев'яти імміграційних в'язниць штату) наводить контакти благодійних юридичних служб штату на 3-й сторінці свого посібника для тих, хто самостійно веде справу в суді: https://www.lawd.uscourts.gov/sites/lawd/files/UPLOADS/Pro_Se_Handbook.April2025.Approved.ppm.pdf.

00709494. Серед небагатьох суддів, які часто стають на бік адміністрації та відхиляють клопотання про хабеас корпус, у статті згадано: Джоді Дішман (штат Оклахома), Брайан Бушер (штат Небраска) та Террі Доуті (штат Луїзіана).

^{5 5} <https://www.aila.org/library/think-immigration-why-every-immigration-attorney-should-consider-habeas-in-2026>.

Доступність документів федеральних судів для широкої громадськості та право на анонімність

На відміну від імміграційних судів, де інформація щодо окремих справ не підлягає оприлюдненню, усі документи щодо позовів, які розглядаються федеральними судами, публікуються в Інтернеті як частково платними⁶, так і повністю безкоштовними⁷ інформаційними службами. При цьому заявник має право просити суд анонімізувати його документи, залишивши у відкритому доступі лише його ініціали. Це допускається «у незвичайних випадках», коли анонімність необхідна для того, «щоб захистити заявника від утисків, заподіяння шкоди, насмішок або приниження» (цитата з судового рішення у справі *Does I thru XXIII v. Advanced Textile Corp.*, 6 214 F.3d 1058, 1067–68 (9th Cir. 2000)). При прийнятті цього рішення суд керується такими факторами: 1) гострота загрози для заявника; 2) обґрунтованість його побоювань; 3) ступінь його вразливості до даної загрози; 4) ступінь шкоди для відповідача, тобто уряду, у разі анонімності позивача для широкої громадськості та можливість пом'якшення цієї шкоди; та 5) чи вимагає інтерес громадськості до цієї справи відмови від анонімності позивача.

Щодо заявників про надання притулку з Росії суди, як правило, задовольняють прохання про анонімність. Як підстави вказується, наприклад, що заявник має обґрунтовані побоювання щодо можливої помсти або йому самому, або родичам, які проживають у Росії, з боку влади РФ, оскільки оприлюднення його імені у відкритому доступі розголосить його поточне та майбутнє місцеперебування у США, тоді як відповідачі у справі з боку уряду і так мають про нього повну інформацію, і його потреба в анонімності переважає ступінь суспільного інтересу до його справи.

Як додатковий засіб захисту приватності заявник може також звернутися до суду з проханням «запечатати», тобто закрити його запит для доступу третіх осіб (motion to seal). Ці запити задовольняються на тій самій підставі, що й запити про анонімність. Слід, втім, зазначити, що матеріали «запечатаних» справ все одно з'являються у відкритому доступі завдяки незалежним від судової системи інформаційним та моніторинговим службам.⁸

⁶ <https://pacer.uscourts.gov/>.

⁷ <https://www.courtlistener.com/>, <https://habeasdockets.org/>.

⁸ Див., наприклад, https://www.courtlistener.com/opinion/10734681/as-v-christopher-larose-senior-warden-otay-mesa-detention-center-et/?q=habeas+Russia&type=o&order_by=dateFiled+desc&stat_Published=on&stat_Unpublished=on&stat_Unknown=on&filed_after=01%2F20%2F2025&filed_before=05%2F15%2F2026&court=scotus+ca1+ca2+ca3+c

Форма петиції

Форма заяви про звільнення на підставі *habeas* опублікована тут: https://www.uscourts.gov/sites/default/files/AO_242_0.pdf та тут: https://www.nysd.uscourts.gov/sites/default/files/2018-06/petition-for-a-writ-of-habeas-corporus_0.pdf. Як зазначено в інструкціях на першій сторінці, цією формою можуть скористатися особи, які перебувають у попередньому ув'язненні, не будучи засудженими, і її не можна використовувати для оскарження остаточного рішення про депортацію. Форма має бути акуратно заповнена та підписана із зазначенням дати (за необхідності з додаванням додаткових пронумерованих сторінок; на зворотному боці форми писати не можна). Підпис під нею рівнозначний присязі в суді про недачу неправдивих свідчень, а зазначення в ній неправдивих відомостей може спричинити кримінальне переслідування.

До петиції додаються:

- * Копія оскаржуваного рішення;
- * Збір у розмірі 5 доларів (за відсутності коштів можна звернутися до суду з проханням про звільнення від сплати);
- * Документи, що свідчать на користь заявника, наприклад:

А) Стенограма слухань про звільнення під заставу, якщо вони проводилися — із зазначенням помилок, які можуть свідчити про процесуальне порушення, наприклад, відсутність перекладача або відмову в розгляді тих чи інших фактів.

Б) Медичні довідки, що показують негативний вплив тривалого ув'язнення, особливо на людину з хронічними захворюваннями.

В) Декларації подружжя, дітей або інших осіб на утриманні заявника про те, які особливі труднощі спричиняє їм його відсутність (*hardship declarations*);

Г) Докази тісних зв'язків за місцем проживання (наприклад, адреса спонсора, історія зайнятості, підтвердження явки на попередні регулярні виклики ICE).

[a4+ca5+ca6+ca7+ca8+ca9+ca10+ca11+cadc+cafc+dcd+almd+alnd+alsd+akd+azd+ared+arwd+cacd+caed+cand+casd+cod+ctd+ded+flmd+flnd+flsd+gamd+gand+gasd+hid+idd+ilcd+ilnd+ilsd+innd+insd+iand+iasd+ksd+kyed+kywd+laed+lamd+lawd+med+mdd+mad+mied+miwd+mnd+msnd+mssd+moed+mowd+mtd+nvd+nhd+njd+nmd+nyed+nynd+nysd+nywd+nced+ncmd+ncwd+nnd+ohnd+ohsd+oked+oknd+okwd+ord+paed+pamd+pawd+rid+scd+sdd+tned+tnmd+tnwd+txed+txnd+txsd+txwd+utd+vtd+vaed+vawd+waed+wawd+wvnd+wvwd+wied+wiwd+wyd+gud+nmid+prd+vid+californiad+illinoisd+illinoisd+indianad+orld+ohiod+pennsylvaniad+southcarolinaed+southcarolinawd+tennessed+canalzoned&page=4.](#)

Весь цей пакет надсилається поштою або через електронну систему PACER до федерального суду того округу, в якому заявник перебуває в ув'язненні.

Зразки петицій

Приклади петицій про хабеас корпус опубліковано на сайті Американської асоціації імміграційних адвокатів. Серед них — петиція заявника про надання притулку з Афганістану: <https://www.aila.org/library/sample-habeas-corpus-petition-challenging-detention-of-afghan-asylum-seeker>. Аналізуючи цей документ, можна побачити, що він містить такі стандартні розділи:

1. Титульний аркуш (civil cover sheet) із зазначенням сторін у даному позові. У лівому верхньому куті — імена адвокатів. Позивач, за власним бажанням, виступає анонімно: вказано лише ініціали його імені. В якості відповідачів внизу сторінки вказані: директор місцевого офісу депортаційних операцій ICE; керівники ICE, міністерства внутрішньої безпеки (DHS) та міністерства юстиції (генеральний прокурор), які перебували на посаді на момент подання петиції; а також самі ICE та DHS як установи. (Втім, деякі суди приймають рішення про те, що відповідачем має бути лише директор місцевого офісу, і самостійно вилучають інших відповідачів з матеріалів справи).

2. Вступ із коротким викладом передісторії та прохання заявника. У першому пункті йдеться про те, що заявник серйозно постраждав від переслідувань з боку талібів за свою приналежність до шиїтів та хазарейців і втік до Сполучених Штатів. У другому пункті вказано дату його прибуття до країни, дату подання прохання про надання притулку та факт порушення справи про його депортацію в імміграційному суді, що дозволяє йому надати обґрунтування своєї заяви відповідно до відповідної статті законодавчого кодексу (*United States Code*, або *U.S.C.*) У третьому пункті йдеться про те, що він був умовно звільнений з попереднього ув'язнення понад рік тому; дотримувався всіх умов свого звільнення та всіх строків судових дій у своїй справі; з'явився на слухання такого-то числа, де суд схвалив його прохання про перенесення розгляду його справи (як правило, це робиться, щоб дати депортованому час на те, щоб знайти адвоката); і відразу ж після слухання був безпричинно заарештований. Відповідно, суд повинен схвалити його петицію, встановивши, що його затримання та спроби відповідачів перевести його в інший округ є свавіллям і порушенням закону, а також негайно видати розпорядження про заборону його переведення в інший округ.

3. Типовий розділ про те, що прийняття рішення про *habeas* знаходиться в юрисдикції федерального суду згідно з переліченими тут статтями Конституції та законів.

4. Розділ про те, що петиція подана до відповідного суду (*venue*) за місцем укладення угоди та інших пов'язаних з цим подій.

5. Більш детальний виклад клопотання про звільнення — із зазначенням, що альтернативним рішенням, яке може ухвалити суд, є розпорядження відповідачам надати обґрунтування (*Order to Show Cause*) щодо утримання позивача під вартою. Цитована в цьому розділі стаття закону вимагає подати його протягом трьох днів або, з поважної причини та з дозволу суду, не пізніше ніж через 20 днів. У другому пункті цього розділу йдеться про історичну конституційну значимість *habeas corpus*, яка обґрунтована цитатою з широко відомого судового рішення.

6. Розділ із короткою характеристикою сторін у даному позові. У першому пункті вказано вік, громадянство та місцезнаходження позивача. Далі перераховані відповідачі із зазначенням їхніх професійних обов'язків та підпорядкованості, а також того, що керівники ICE та DHS залучаються як відповідачі тому, що ув'язнений перебуває в їхньому розпорядженні, а генеральний прокурор – як відповідальний за неухильне дотримання імміграційного законодавства. У заключному пункті зазначено, що всі фізичні особи залучаються до справи у своїй офіційній якості.

7. Детальне правове обґрунтування (*legal framework*). Тут наводяться посилання на прецедентні судові рішення та статті Конституції, зокрема:

* Про те, що утримання в імміграційній в'язниці має застосовуватися лише в тих випадках, коли встановлено, що саме цей конкретний негромадянин може уникнути правосуддя та не з'явитися на слухання або становить загрозу для суспільства (згідно з рішенням у справі *Zadvydas v. Davis*, 533 U.S. 678, 690 (2001)). В інших підпунктах цього ж розділу сказано іншими словами, що згідно зі статтею закону 8 U.S.C. § 1226 (a) особа, яка проходить процедуру депортації та не скоювала злочинів, що є підставою для депортації або недопуску до країни, може бути звільнена з-під варти, якщо вона не становить загрози суспільству чи власності та немає ризику того, що вона сховається від правосуддя. Також зазначено, що ці рішення повинні прийматися на індивідуальній основі на підставі представлених фактів.

* Про те, що негромадяни в імміграційному судовому процесі мають право на розгляд їхньої справи з дотриманням усіх процесуальних норм (відповідно до 5-ї поправки до Конституції).

* У семи підпунктах роз'яснено, що: а) процедури затримання негромадян на період судового розгляду питання про їх депортацію встановлені Законом про імміграцію та натуралізацію (*Immigration and Naturalization Act - INA*); б) право звернення за притулком після прибуття до США встановлено Законом про біженців 1980 року, який був прийнятий на виконання зобов'язань США з 1968 року за Протоколом ООН про статус біженців та з метою «законодавчо закріпити прихильність нашої країни до прав людини» (цитата з рішення суду у справі *Duran v. INS, 756 F.2d 1338, 1340 n.2 (9th Cir. 1985)*); в) перелічено підстави для подання прохання про надання притулку; г) зазначено, що згідно з INA притулок надається на розсуд генерального прокурора (у разі рішення суду) або міністра внутрішньої безпеки (у разі подання заявки на притулок в ініціативному порядку за відсутності позову про депортацію заявника), але право подати заявку на нього мають усі, хто фізично перебуває в США або прибуває до країни.

* Генеральний прокурор може переглянути раніше прийняте ним рішення про звільнення ув'язненого з імміграційної в'язниці, але лише якщо цього вимагають факти та обставини (відповідно до статті 8 *C.F.R. § 1236.1(c)(9)*).

«Перебування в імміграційній в'язниці «вимагає захисту ув'язненого від порушення процесуальних норм» (цитата з рішення у справі *Addington v. Texas, 441 U.S. 418, 4253 (1979)*).

8. Фактична сторона справи, з більш докладним, по пунктах у хронологічному порядку, викладом подій, представлених у вступній частині, починаючи з втечі заявника з Афганістану і закінчуючи його затриманням ICE після виходу з імміграційного суду. Особливо докладно описується період перебування під вартою, що демонструє суду його тривалість. Наприкінці розділу зазначено, що, виходячи з наявної інформації, відповідачі затримали його та намагаються перевести до іншої юрисдикції без урахування конкретних фактів та обставин його справи, а також (на що рекомендуємо звернути особливу увагу) загалом використовують систему імміграційних в'язниць «як спосіб покарати людей за те, що вони відстоюють свої права відповідно до Закону про біженців». В останньому пункті підкреслено, що заявник не має кримінального минулого.

9. Обґрунтування клопотання, з докладним розбором того, які саме процесуальні та конституційні норми порушуються подальшим утриманням під вартою, а саме:

А) Згідно із Законом про адміністративну процедуру (*Administrative Procedure Act – APA*) дії того чи іншого органу, які є зловживанням правом вирішувати питання на власний розсуд, підлягають скасуванню судом. Згідно з прецедентними рішеннями

судів, відомство зловживає цим правом у тих випадках, коли воно «повністю проігнорувало важливий аспект проблеми або надало таке обґрунтування свого рішення, яке суперечить наявним у нього фактам або ж настільки неправдоподібно, що його неможливо пояснити різницею в поглядах або особливою поінформованістю відомства» (цитата з постанови у справі *Motor Vehicle Mfrs. Ass'n of U.S., Inc. v. State Farm Mut. Auto. Ins. Co.*, 463 U.S. 29, 43 (1983)). Щоб довести відсутність зловживання, відомство має надати «задовільне пояснення» своїх дій, включаючи їх «раціональний зв'язок із фактами». Позивач стверджує, що в даному випадку закон порушено, оскільки конкретні факти та обставини його справи не враховані і не змінилися з того часу, як ICE відпустило його на свободу, тим самим зафіксувавши, що він не становить загрози суспільству і не схильний переховуватися від правосуддя – і більше того, згодом звільнивши його від носіння електронного браслета.

Б) Згідно з тим самим законом АРА, скасуванню судом підлягають дії відомств, які «не відповідають закону», «суперечать конституційному праву», «виходять за межі їхніх законних повноважень» або здійснені «без дотримання передбаченої законом процедури». Згідно зі статтею 8 U.S.C. § 1226(b), скасування звільнення під заставу або з наданням пароля може здійснюватися лише на розсуд конкретних посадових осіб місцевого рівня; проте за наявною інформацією в даному випадку рішення про звільнення було скасовано внаслідок невиборчої політики, що проводиться у Вашингтоні, а не на власний розсуд місцевих посадових осіб, перелічених у цьому законі. Отже, це рішення не відповідає закону і перевищує встановлені законом повноваження осіб, які приймають рішення (у даному випадку, урядових чиновників у Вашингтоні).

В) Позивач стверджує, що порушено 5-ту поправку до Конституції, яка забороняє федеральному уряду позбавляти будь-кого життя, свободи або власності поза межами встановлених процесуальних норм. Згідно з судовим рішенням у справі *U.S. v. Trimble*, 487 F.3d 752, 757 (9th Cir. 2007) процесуальні норми вимагають, щоб дії влади були раціональними і не довільними. Однак рішення про скасування звільнення позивача з-під варти прийнято довільно, без раціонального та індивідуального розгляду питання про те, чи становить він загрозу безпеці або схильний переховуватися від правосуддя.

10. Прохання до суду (prayer for relief), з докладним переліком рішень, які суду пропонується прийняти відповідно до чинної процедури, а саме:

* Прийняти справу до провадження;

* Надіслати відповідачам розпорядження у триденний строк надати причини, за якими ця петиція не повинна бути задоволена;

* Постановити, що затримання позивача без індивідуального розгляду порушує 5-ту поправку, а скасування виданого йому пароля порушує закон і правила;

* Видати наказ *Habeas Corpus*, що вимагає його звільнення;

* Постановити, що відповідачам забороняється переводити позивача в інший округ без схвалення суду;

* Присудити позивачеві компенсацію, рівну його витратам на адвоката відповідно до Закону про рівний доступ до правосуддя;

* Винести будь-які додаткові рішення на його користь на розсуд суду.

Дата та підпис адвоката

Процедура подання та розгляду петиції

Оформлення та подання петиції, як правило, займає кілька днів. Суд надсилає її прокурору, який за звичайних обставин має від 21 до 30 днів на те, щоб надати відповідь. Однак цей термін можна скоротити, якщо до петиції включити прохання про прискорений розгляд (у триденний термін, з можливим продовженням з поважної причини з боку відповідача) та документи на обґрунтування цього прохання – наприклад, медичні довідки або докази особливих труднощів, які зазнає сім'я заявника.

Як правило, заперечення з боку уряду щодо петиції зводяться до наступного:

- 1) Твердження про те, що затриманий належить до категорії «іноземців, які перебувають у процесі прибуття та домагаються допуску до країни» (arriving aliens seeking admission), а вони підлягають обов'язковому затриманню відповідно до статті закону *8 U.S.C. § 1225* без права на звільнення під заставу. Адміністрація Трампа намагається поширити цю категорію на всіх, хто перебуває в процесі розгляду заявки на притулок: у липні 2025 року DHS дало розпорядження агентам ICE розглядати всіх, хто прибув до країни без візи, як осіб, які не отримали дозволу перебувати в країні (without admission), незалежно від того, чи було їм видано пароль і як довго вони тут перебувають. З цією новою інтерпретацією також погодилася й апеляційна інстанція імміграційних судів. Більшість федеральних суддів відкидають цю інтерпретацію закону. Але є низка більш консервативних судів, які з нею

погоджуються. Таке рішення, зокрема, ухвалив Апеляційний суд 5-ї юрисдикції (*Court of Appeals of the 5th Circuit*), що охоплює Луїзіану, Техас і Міссісіпі, що робить розгляд петицій на *habeas* у цих штатах набагато менш сприятливим для заявників.

- 2) Твердження про те, що перегляд рішень Міністерства юстиції та його імміграційних судів з питань депортації знаходиться поза юрисдикцією федеральних судів. Це дійсно так (згідно з *8 U.S.C. § 1252(g)*), але питання щодо утримання депортованого під вартою, а також щодо порушень процесуальних норм можуть ними розглядатися.
- 3) Прецедентне рішення суду про те, що закон не вимагає проведення слухань щодо звільнення під заставу після шести місяців утримання під вартою. Це вірно, але дане рішення, знову ж таки, не торкалося питання про порушення процесуальних норм, передбачених 5-ю поправкою.
- 4) Твердження про те, що заявник не вичерпав адміністративних засобів оскарження щодо бонду в апеляційній інстанції імміграційної судової системи (BIA). Федеральні суди відхиляють це заперечення, оскільки закони та прецедентні рішення не вимагають цього від заявників на *habeas*, до того ж недавнє рішення BIA про те, що питання про звільнення під заставу знаходиться поза юрисдикцією імміграційної судової системи, позбавило сенсу сам процес адміністративного оскарження.
- 5) Твердження про те, що заявника найближчим часом чекає депортація. Воно спростовується, якщо відсутні документи про виліт, не заплановано відповідний рейс, або немає підтвердження того, що та чи інша країна згодна його прийняти (вся ця інформація знаходиться у справі депортованого, якою володіє ICE або USCIS).

Після отримання відповіді уряду заявник також має право на відповідь. Суд може призначити очний або заочний розгляд справи. Винесення рішення суду може зайняти від кількох днів до 4 місяців.

Позитивне рішення суду може або зобов'язати владу провести у встановлений судом строк слухання в імміграційному суді щодо звільнення заявника під заставу; або (що трапляється рідше) зобов'язати їх звільнити його без будь-яких проміжних дій. Оскільки адміністрація Трампа, на відміну від її попередників, не завжди виконує судові рішення, багато федеральних судів у своїх постановках щодо *habeas* також

зобов'язують ICE надати до певного терміну звіт (*status report*) про виконання їхнього розпорядження.

Заявник може також попросити, щоб суд у разі сприятливого рішення у його справі компенсував його витрати на адвоката та на інші пов'язані з цією петицією потреби (наприклад, копіювання матеріалів або платний доступ до необхідного для цього сайту). Цей запит робиться на підставі Закону про рівний доступ до правосуддя (*Equal Access to Justice Act — EAJA, 28 U.S.C. § 2412(d)*). Заява на компенсацію подається протягом 30 днів після винесення остаточного рішення.

Якщо суд відмовляє у задоволенні петиції, це рішення можна оскаржити в апеляційному суді, а потім і у Верховному суді.

© *Russian-speaking Community Council, Inc.*, 2026.